

**Gelijke
Kansen
Alliantie**

Open taalklimaat bevordert gelijke kansen

Monaïm Benrida

De taal die een kind met de ouders of de naaste omgeving spreekt, maakt deel uit van de eigen identiteit en cultuur. Daarbij kan het gaan om een andere taal dan het Nederlands, dus ook om dialect, streektaal of straattaal. Als het kind zijn thuistaal op school mag gebruiken, voelt het zich meer thuis en kan het trots zijn op die taal. Het onderwijs kan bovendien veel bewuster gebruik maken van het taalgevoel dat kinderen door het verwerven van hun thuistaal hebben opgedaan, dan worden ze ook beter in de Nederlandse taal. Ouders kunnen daar een belangrijke rol bij spelen, zelfs als ze het Standaardnederlands minder goed beheersen. Pleidooi voor een open taalklimaat.

Tekst: Brigitte Bloem

Dat was de kern van een online talkshow deze zomer, waar Monaïm Benrida, programmamanager van de Gelijke Kansen Alliantie (GKA), in gesprek ging met Jantien Smit, Martine van der Pluijm, Zahraa Attar, Khalid Mourigh en Sharon Unsworth (zie kader). Hun gezamenlijke boodschap: leerlingen moeten op school het gevoel krijgen dat alle talen welkom zijn. De ene taal of taalvariant is niet beter dan de andere, dus omarm meertaligheid. Een volgende stap is de thuistaal inzetten om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Hand uitsteken naar ouders

Martine van der Pluijm promoveerde in 2020 op een onderzoek waarvoor zij een programma ontwikkelde om leraren te helpen partnerschapsrelaties aan te gaan met laagopgeleide ouders. Doel van het programma is ondersteuning van de taalontwikkeling van jonge kinderen. 'We onderkennen nog te weinig het belang van ouders voor de taalontwikkeling van kinderen die thuis geen Standaardnederlands spreken', stelt Martine. 'Te gemakkelijk gaan we ervan uit dat school de taalontwikkeling wel gelijk zal trekken en daarmee >>

Gelijke Kansen Alliantie

kansenongelijkheid tegen kan gaan. Dat is een misvatting. We moeten naar ouders toe veel duidelijker en concreter communiceren dat ze wel degelijk een bijdrage kunnen leveren, ook al hebben ze misschien zelf veel moeite met het Standaardnederlands.' Martine adviseert leraren de hand meer uit te steken naar deze ouders. 'Ga in gesprek, verdiep je in de achtergrond van deze gezinnen.' Haar ervaring is dat ouders de uitgestoken hand graag pakken. 'Ze willen wel degelijk samenwerken met school, in het belang van hun kind.' Toen Martine haar onderzoek begon, constateerde ze dat in veel klassen ouders volledig uit beeld waren. 'Op verschillende scholen in Rotterdam hebben we ouders actief benaderd om actief in school te participeren. Corona heeft hierin overigens veel kapot gemaakt. Bij sommige ouders is de afstand tot school en leraren groter dan ooit.'

Overleggen in de thuistaal

Jantien Smit deed onderzoek op het gebied van scaffolding in een meertalige rekenklas. Deze vorm van instructie daagt een leerling uit om hardop te denken en zelf met antwoorden te komen. Scaffolding is maatwerk: leerlingen maken zelfstandig stappen om verder te komen met leren. 'Scaffolding is heel talig en daarom erg nuttig om taalvaardiger te worden', legt Jantien uit. 'Om ieder kind in staat te stellen mee te doen, kun je er bijvoorbeeld voor kiezen om groepjes te maken waarin kinderen met dezelfde thuistaal elkaar in die taal vertellen hoe ze de sommen oplossen.' Dezelfde mogelijkheden voor deze werkwijze ziet ze bij vakken als aardrijkskunde en geschiedenis. 'Laat leerlingen in hun thuistaal overleggen en klassikaal in het Nederlands een antwoord formuleren. Zo komen de leerlingen samen tot begripsontwikkeling. Bovendien heeft het een positief effect op de durf en het zelfvertrouwen om ook in het Standaardnederlands mee te praten. Op deze manier worden thuistalen ingezet om communicatiever te worden én beter Nederlands te leren.'

Erkenning

Een derde tot de helft van alle leerlingen in het Nederlandse basis- en voortgezet onderwijs spreekt thuis een andere taal dan het Standaardnederlands: Fries, Limburgs, Turks, Spaans, Pools, Arabisch en vele andere talen, dialecten of streektalen (KNAW, 2018). Erkenning van de thuistaal vinden de deelnemers aan de talkshow daarom heel belangrijk. 'Het speelt zelfs al bij peuters', weet Martine. 'Ze voelen op het kinderdagverblijf al aan dat hun thuistaal niet voldoet. Ook voor ouders is dat vervelend. Ouders voelen zich tekortschieten en er kan een stresssituatie ontstaan die slecht is voor het welbevinden van kinderen en

ouders.' Jantien trekt de vergelijking met een school met expat-leerlingen. 'Iedereen spreekt er Engels en een eigen thuistaal. Dat wordt volledig geaccepteerd. Op een Nederlandstalige school, waar veel kinderen thuis een andere taal spreken, wordt het daarentegen vaak als een probleem ervaren.'

Arabisch alfabet

Zahraa Attar kwam in 2014 met haar gezin uit Syrië naar Nederland. Ze is taalwetenschapper en ervaringsdeskundige in tweetaligheid. Zelf voedt ze haar twee zonen ook tweetalig op. 'Ik heb altijd het gevoel gehad dat de communicatie met school vooral vanuit mezelf moest komen', zegt ze. Voor corona was het niveau van haar kinderen veel lager, dan aan het eind van de periode van thuisonderwijs, heeft ze geconstateerd. 'Onze inspanningen hadden dus wel degelijk effect. Ik gaf de ene keer instructies in het Nederlands, een andere keer in onze thuistaal, het Arabisch.' Een van de hoogtepunten op school voor de tienjarige zoon van Zahraa was toen hij van zijn juf de kans kreeg zijn klasgenoten het Arabisch alfabet te leren. 'Daar heeft hij het nu nog over', zegt Zahraa trots. Sharon Unsworth constateerde in verschillende onderzoeken naar tweetaligheid dat het voor de ontwikkeling van het Nederlands bij een kind wel degelijk uitmaakt of een ouder en niet-native speaker het Nederlands goed of minder goed beheerst.

Experts aan het woord

Jantien Smit, senior onderzoeker binnen het lectoraat Meertaligheid en Onderwijs van de Hogeschool Utrecht

Martine van der Pluijm, docent en onderzoeker bij Hogeschool Rotterdam

Zahraa Attar, beleidsmedewerker gemeente Amsterdam, taalwetenschapper en ervaringsdeskundige tweetalige opvoeding

Khalid Mourigh, Berberoloog en universitair docent aan de Universiteit Leiden

Sharon Unsworth, universitair hoofddocent, Departement Moderne talen en culturen van de Radboud Universiteit

(**Heleen Scholte**, Afdelingshoofd Kennis, ministerie van OCW, was gespreksleider van de talkshow)

‘Beheerst een ouder het Nederlands minder goed, dan is het beter dat hij of zij in de eigen taal met het kind communiceert. Daar heeft het voor de algemene taalontwikkeling veel meer aan. Een goede beheersing van de thuistaal kan juist helpen om het Nederlands ernaast of later (verder) te ontwikkelen.’ Haar advies aan ouders is dan ook: ‘Gebruik thuis de taal die je het beste beheerst.’

Straattaal

Een ander aspect van meertaligheid is de straattaal die jongeren onder elkaar spreken. ‘Eigenlijk is straattaal een soort weerspiegeling van de etnische diversiteit in de Nederlandse samenleving’, legt Khalid Mourigh uit. ‘Het is goed als leraren zich dat realiseren. Straattaal is, zoals alle talen, dialecten en streektalen,

aan structuur gebonden. Het is dus veel te gemakkelijk om te zeggen dat straattaal simpelweg ‘slecht’ Nederlands is en dat er sprake is van algemene taalverloeding. Etnische minderheden hebben een duidelijk stempel op straattaal gedrukt. Maar straattaal is etnisch overstijgend en wordt door jongeren van allerlei etnische achtergronden gebezigd. Inmiddels is dit Randstedelijk fenomeen ook naar de provincie uitgewaaid.’

Omdat er steeds meer bezorgde leraren kwamen, die hun leerlingen niet meer verstonden, is Khalid gestart met onderzoek naar straattaal. ‘Mijn advies aan leraren: Doe niet mee, spreek geen straattaal! Dan lachen de leerlingen je uit. Wat je wel moet doen? Erken dat het er is en zet het in je lessen in.’

Jongeren gebruiken straattaal in de klas om leraren uit te dagen, als een soort taalspelletje. ‘Ze kunnen het desgewenst in- en uitschakelen’, stelt Khalid. Maar wanneer is het een verrijking en wanneer is het een last? ‘Als een jongere alleen maar straattaal bezigt, werkt dat ongelijke kansen in de hand’, verwacht Khalid. ‘De jongere moet kunnen schakelen naar een ‘gewone’ taal voor toekomstige gelijke kansen.’ Khalid hoopt dat er lesmateriaal komt over straattaal, om te laten zien dat straattaal een variant van het Nederlands is. ‘De jongeren die het spreken, kunnen zich daardoor gezien voelen en leraren kunnen het inzetten bij hun taalonderwijs.’ ▶